

23 Ιανουαρίου 2018

Ο ενάρτεος βίος δεν οδηγεί στην ευτυχία κατά τον Ν. Μακιαβέλι

Ορθοδοξία / Ηθική

Αγάπη Παπαδοπούλου, ΜTh

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=182090>]

Ο Μακιαβέλι απομακρύνεται από το πρότυπο του ηγέτη με τις ηθικές αρετές[156]. Τονίζει πως για να γίνει ένας άνθρωπος καλός ηγέτης, πρέπει να αποβάλει την εικόνα που δίνουν γι' αυτόν τα παραμύθια και να συνειδητοποιήσει ό,τι αποτελεί αλήθεια και πραγματικότητα. Ο καθένας πιστεύει πως ο ηγέτης θα έπρεπε ως προσωπικότητα να κοσμεύεται μόνο με θετικά χαρακτηριστικά. Όμως δεν μπορεί να έχει μόνο καλά, όχι μόνο επειδή είναι κι αυτός άνθρωπος, αλλά κι επειδή δε θα μπορούσε να σταθεί ως ηγέτης μόνο με θετικά στοιχεία στο χαρακτήρα του. Υπάρχουν αρετές που αν τις ακολουθήσει, πέφτει στο λάκκο, κι ελαττώματα πάνω στα οποία μπορεί να βασίσει την ευτυχία τη δική του και των υπηκόων του[157]. Το να συμπεριφέρεται με τέτοιο τρόπο ώστε να τον νομίσουν για γενναϊόδωρο, είναι πολύ βλαβερό για αυτόν. Αν μπορεί και είναι γενναϊόδωρος, αρπάζοντας από τρίτους, τότε μπορεί να είναι όσο γενναϊόδωρος θέλει.

Ο πόλεμος είναι μια πολύ σημαντική διαδικασία για την άσκηση της διακυβέρνησης, επομένως ο σωστός ηγέτης θα πρέπει να γνωρίζει πώς να τον διαχειριστεί. Σύμφωνα με το Μακιαβέλι, στην ειρήνη λεηλατούν τον ηγέτη οι μισθοφόροι του, ενώ στον πόλεμο οι εχθροί του. Για τον Μακιαβέλι ο πόλεμος αρχίζει όταν θέλει κάποιος, αλλά δεν τελειώνει όταν θέλει. Επίσης, επισημαίνει πως οι άνθρωποι έχουν το ελάττωμα, όταν έχει νηνεμία να νομίζουν ότι δεν θα έρθει ποτέ καταιγίδα και δεν προετοιμάζονται[158].

Η στάση του ηγεμόνα απέναντι στους αντιπάλους του πρέπει να είναι ρεαλιστική

και μακρόπνοη. Σύμφωνα με τον Μακιαβέλι, ένας ηγεμόνας πρέπει να παίρνει με το μέρος του τους αντιπάλους του ή να τους εκμηδενίζει. Δεν πρέπει ποτέ να αφήνει κανείς να συνεχίζεται μια ανωμαλία για να αποφύγει έναν πόλεμο, γιατί δεν τον αποφεύγει, αλλά μόνο αλλάζουν οι συνθήκες προς όφελος των αντιπάλων του. Έναν ηγέτη πρέπει να τον φοβούνται και να τον αγαπούν. Αν δεν γίνεται και τα δύο, τότε καλύτερα μόνο να τον φοβούνται.

Σύμφωνα με το συγγραφέα ποτέ δε θα πρέπει να στηρίζεται κανένας άνθρωπος, και πολύ περισσότερο ένας ηγεμόνας, σε λόγια αγάπης. Οι άνθρωποι είναι αχάριστοι, ευμετάβλητοι, ψεύτες, υποκριτές, φυγάδες μπροστά στον κίνδυνο, άπληστοι για το κέρδος. Βλάπτουν ευκολότερα κάποιον που τους είναι αγαπητός, από κάποιον που τους προκαλεί το φόβο. Οι άνθρωποι αγαπούν αν οι ίδιοι το θέλουν, αλλά φοβούνται αν το θέλει ο ηγέτης τους.

Ο ηγεμόνας αν δεν μπορεί να κερδίσει την αγάπη των εξουσιαζομένων, πρέπει να προκαλέσει το φόβο, αλλά με τρόπο που να αποφύγει το μίσος. Ένας ηγεμόνας μπορεί πάντοτε να εμπνέει φόβο και να αποφεύγει το μίσος, αν δεν αγγίζει την ιδιοκτησία των υπηκόων και των πολιτών καθώς και τις γυναίκες τους[159].

Η συνταγή να αλλάζει ο ηγέτης τις αποφάσεις του ανάλογα με το συμφέρον του δεν είναι ανήθικη, γιατί και οι άνθρωποι δεν είναι ηθικοί. Πρέπει πάντα να καλύπτει τις εκάστοτε προθέσεις του. Θα πρέπει να φαίνεται πονόψυχος, καλός φίλος, γλυκομίλητος, ακέραιος, ευλαβής, και όντως να είναι, όμως μέσα του να είναι έτσι φτιαγμένος που μόλις η τύχη και οι άνεμοι φέρουν τα πράγματα έτσι ώστε να χρειαστεί να μην είναι πια, να μπορεί και να ξέρει να αλλάζει στο αντίθετο. Μια αλλαγή αφήνει την πόρτα ανοιχτή για να μπουν κι άλλες.

Ο Μακιαβέλι αρνείται ότι το να ζει κανείς ενάρετα αναγκαστικά οδηγεί στην ευτυχία. Επίσης βλέπει τη δυστυχία ως μία από τις κακίες που επιτρέπει σε έναν ηγεμόνα να ακουστεί ο λόγος του, να διοικήσει[160]. Δεδομένου ότι η αγάπη και ο φόβος σπάνια έρχονται μαζί, ο καθένας είναι υποχρεωμένος να επιλέξει τι θέλει. Ο Μακιαβέλι συμβουλεύει ότι η μεγαλύτερη ασφάλεια είναι να φοβούνται οι άνθρωποι τον ηγέτη τους παρά να τον αγαπούν[161]. Σε μεγάλο μέρος του έργου του Μακιαβέλι, φαίνεται ότι ο κυβερνήτης πρέπει να υιοθετήσει ανούσιες πολιτικές για το καλό της διατήρησης του καθεστώτος.

(συνεχίζεται)

[156] Βλ. ό. π., σελ. 88., 90.

[157] Βλ. ό. π., σελ. 87-88.

[158] Βλ. ό. π., σελ. 86., 129.

[159] Βλ. Πέρρυ Άντερσον, Το απολυταρχικό κράτος, εκδόσεις Οδυσσέας, 1986, σελ. 164.

[160] Βλ. Leo Strauss, Joseph Cropsey, History of Political Philosophy, 1987, σελ. 300.

[161] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 92.

<http://bit.ly/2DCrTdu>